

2010-02-04
9.40

**ELAREN IRITZIA ESPAINIAKO GOBERNUAK
PENTSIOEN ERREFORMARAKO
EGIN DUEN AGIRIAZ**

0- SARRERA

Espainiako gobernuak agiri bat onartu du; bertan biltzen dira pentsioen erreforma egiteko dituen asmoak. Bertan agertzen denez, Toledoko Ituneko batzorde parlamentarioak (Espainiako Kongresuan gizarte-segurantzaren gaia aztertzeke batzorde iraunkorra) aurtengo lehen hiruhilekoan (hots, martxo amaierako) landuko ditu pentsio-sisteman aldaketak egiteko konklusioak. Gobernuak dio batzordearen lana "ahal den eperik laburrenean bihurtu behar da lege-erreforma konkretu". Beraz, esan daiteke pentsio-sistemaren erreforma laster egingo dutela.

Agiri honetan ELAk bere iritzia jaso du Zapateroren gobernuaren proposamenari buruz. Eta iritzi hori emateko lehen oztopoa zehaztasun eza da, proposamen askotan. Gainera, pentsioen inguruko eztabaidan ez da argi hitz egiten, murrizketak eufemismoekin ezkututzen saiatzen baitira.

Nolanahi ere, argi dago gobernuaren agiriak atzerakada sozial larriak ekar ditzakeela. Esan liteke Zapaterok erakunderik neoliberalenak asetu nahi dituela (Nazioarteko Diru Funtsa edo Espainiako Bankua), patronalaren eta banketxeen interesen mesedetan eta langile-klasearen eskubideak eta kezkak baztertuta.

Eztabaida publikoan batez ere erretiratzeko adina 65 urtetik 67ra atzeratzeko puntua aipatu da. Noski, hau da proposamenik atzerakoienetakoa, baina ez bakarra, jarraian ikusiko denez. Izan ere, erretiroa hartzeko adinaz gainera beste hainbat alderditan eragin nahi dira aldaketak, ordaina jasotzen hasten direnek zenbateko gero eta txikiagoa kobra dezaten.

I- AURREKARIAK

Azken hamarkadatan pentsio-sisteman erreforma ugari egin da; guztien xedea, sistema publikoak eskaintzen duen babesa murriztea. Adibidez, 2001ean eta 2007an ere aldaketak onartu ziren.

Gobernuak egin duen proposamena erreforma politika jakin baten ondorioz dator:

- **Etengabeko prozesua.** Pentsio-sistemaren erreformetan (lan-legerian edota zerga-politikan gertatu ohi den legez) erakundeen estrategia urte gutxiren tartearekin aldaketak ezartzea da. Erreforma bakoitza urrats bat izaten da gizarte-babesaren sistema desegin eta sektore publikoaren pisua gutxitze aldera; baina prozesuak ez dauka amairik.
- **Eskubideak murrizteko adostasun politikoa.** Adostasun politiko handia dago eskubide sozialak murrizteko proposamenak egiterakoan. Pentsioei dagokienez, Toledoko Ituna da honen adierazpidea. ELAk bere garaian esan zuen bezala (eta gauzak etorri diren moduan nabarmendu den gisan), Itunaren edukiak abiapuntu faltsu bat dauka: pentsioak

murritzeta beste irtenbiderik ez dago. Honi deitzen diote "pentsio-sistema sendotzea".

- **Espainiako elkarriketa sozialaren adostasuna.** Espainiar elkarriketa sozialeko partaideek pentsioen murrizketak bata bestearen atzetik onetsi dituzte. Partaide guztiek erreforma guztiak ez onartuagatik, patronalarekin eta sindikatuarekin (CCOO edo/eta UGT) izandako akordioari esker adostasuna nabarmendu izan da, ez hainbeste erreformen benetako edukia. Elkarriketa soziala baliatu egin da, beraz, benetan onartu diren erabakiak ekzutatzeke.

II- GOBERNUAK EGIN NAHI DITUEN MURRIZKETAK
--

Gobernuaren agiria ez da lege proposamen konkretu bat; hori dela eta, puntu askotan proposatzen diren erabakiak ez ditu zehazten. Halere, ordainsariak aipatzen diren ataletan aurrerantzean murrizteko borondatea nabarmena da. Aipagarriak dira honako hauek:

- Erretiratzeko legezko adina 65 urtetik 67ra eramatea. Agiriak ez du eperik aipatzen, baina prentsaurrekoan ekonomia ministroak esan zuen 2013tik aurrera erretiratzeko adina urtero 2 hilabetez atzeratuko zela.
- Jubilazio pentsioak beste era batera kalkulatu behar dira: kotizatutako urte gehiago oinarri arautzailea ebazteko (ez dago proposamen konkreturik, baina gobernuak Europako Batasunera bidali duen agiri batean dio gaurko 15 urteen ordez 25 izan litezkeela). Zenbat eta urte gehiago aintzat hartu, are eta txikiagoa da lortzen den batezbesteko pentsioa. Aldaketak sartu nahi dira ere ezaldiari buruz (hots, ordainsari bat jaso ahal izateko kotizatutako denbora luzeagoa eskatzea), edota oinarri arautzaileari ezar dakioken portzentajea, kotizatutako urteen arabera (gaur %50 da, 15 urterekin eta %100 35ekin; hau aldatuta, pentsioa ere murriztu egingo litzateke).
- Erretiratzeko gutxieneko adina gehitzea (gaur 52 urtetan dago; ez da zehazten zenbat gehituko litzatekeen), eta alde aurretik erretiratzeko aukera eragozteko beste erabaki batzuk ezartzea.
- Alargunen pentsioa hainbat eratan murriztea (eskubidea jende gutxiagori aitortzea; zenbatekoa murriztea; jaso daitekeen epea txikitzea, etab.).
- Aldi baterako ezintasunaren ordaina murriztea. Bera jasotzeko aukerak mugatu egin nahi dituzte, batera ezineko diru-sarreraren kasuak gehitu, egoera horretan dagoen jende gutxiago egoteko kontrol zorrotzagoa, etab.

Gizarte Segurantzako sistema publikoaren pisua gutxitzearekin batera, gobernuak arlo pribatuaren garapena sustatu nahi du. Hots, eredu horretan esparru publikoak pribatuaren mesedetan galdu egiten du, eta sinestarazi nahi dute banaketako sistema publikoak bermatu ezin duena kapitalizazioko sistema pribatuak ziurtatuko duela. Hau guztiz faltsua da, eta finantza-erakundeen

interes espekulatiboak asetzea beste asmorik ez du. Horretarako agiriak proposatzen duena:

- Gizarte-aurreikuspen osagarria areago garatzea, hainbat bidetatik: Ordainsaria erretiratu gabe jasotzeko aukera ematea; lan-merkatuan ez dauden kolektiboentzako aringarri fiskal handiagoak (bereziki aipatzen dituzte etxekoandreak eta ezinduak), edota negozioazio kolektiboari lotutako pentsio-funtsen garapena bultzatzea.
- Berriro proposatzen da Erreserba-Funtsaren zati bat Burtsan inbertitzeko baimena ematea. Bere garaian Zapateroren gobernuak honelako proiektu bat onartu zuen, baina Parlamentuan ez zuen babes nahikorik lortu. Hau aurrera atera izan balitz Burtsaren gainbeherarekin batera gauzatuko zatekeen, eta Erreserba-Funtsak merkatu espekulatibo hortan jokaturako zati handi bat galduko zukeen.

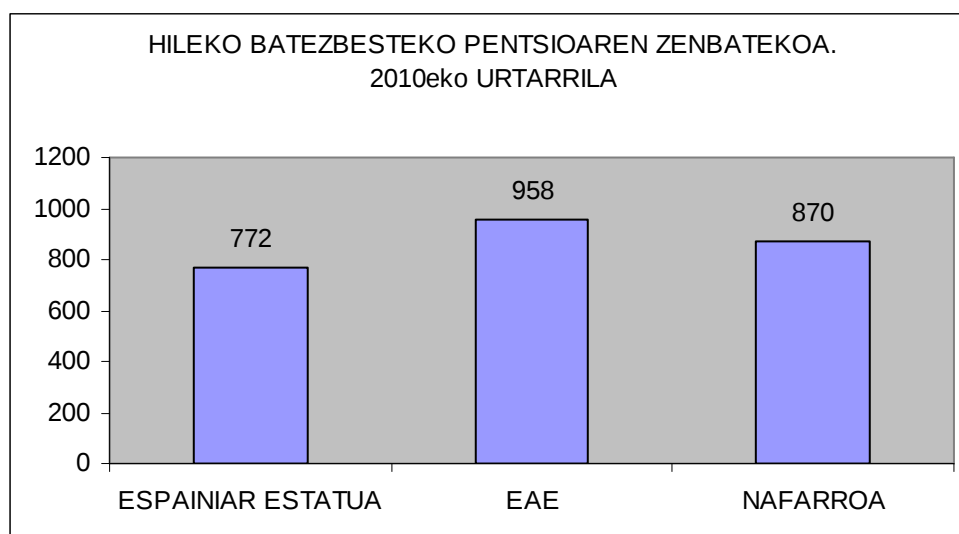
III- BESTE ZENBAIT XEHETASUN

Pentsioen inguruko eztabaidarekin zerikusia duten beste kontu batzuk aipatuko ditugu atal honetan.

Pentsioen zenbatekoa

Pentsioei buruzko eztabaidan saihestu egiten da diru-sarrera hauek direla jende askoren bizibidea. Hots, jakin beharra dago pentsioek eta gainontzeko babesek bizimodu duina bermatzeko balio duten ala ez.

Hain zuzen, aipa daiteke Espainiako estatuan batezbesteko pentsioen zenbatekoa –2010ko urtarilean Lan eta Immigrazio Ministerioak emandako datuen arabera– hilean 772 € da (958 EAEn eta 870 Nafarroan). Beraz, pentsioen ezaugarri nagusia da eskasegiak direla; asko gehitu beharko lirateke pentsiodunek pobrezia mailatik gora koka ahal daitezen.

Pentsioen gastuaren bilakaera

Propaganda ofizialak –gobernu, komunikabide nagusi eta finantza-erakundeak– behin eta berriz diosku pentsioetako gastua azken urteotan zeharo gehitu dela. Haatik, datu errealak oso urrun daude propagandak dioen horretatik.

1995an, Toledoko Ituna sinatu zen urtean, Espainiako estatuan pentsiotarako gastua BPGaren %8,3 izan zen. Hots, ekonomian sortutako 100 eurotik 8,3 6,96 milioi pentsiodunengana bideratu ziren.

Gastuak gainezka egin duela egia balitz, pentsioetako gastuak aberastasunetik hartzen duen zatia guztiz puztuta legoke. Baina gezurra badirudi ere, erabat kontrakoa gertatu da: 2008an (datu orokorrak jaso diren azken urtea) pentsioetan estatuan BPGaren %7,8 gastatu zen (13 urte lehenago baino 0,5 puntu gutxiago). Gainera, hau gertatu den bitartean pentsiodunen kopurua hazi egin da 1,5 milioi, hots, 8,39 milioiraino).

Beraz, egia da pentsioetako gastua eurotan gehitu egin dela, baina gizarteak errenta osotik ez du orain dela 13 urte baino zati handiagorik bideratzen. Ez da egia, horrenbestez, azken urteotan pentsioetako gastua gehiegi puztu denik.

KOTIZAZIOPEKO PENTSIOTAKO GASTUA (BPGaren %). 1995-2008

	1995	2000	2005	2008
ESPAINIAKO EST.	8,3	7,9	7,5	7,8
HEH	8	8	8	8,4
EAE	8,5	8,4	8,5	8,8
NAFARROA	6,1	6,4	6,5	6,8

Iturria: ELAko Azterketa Bulegoa, Gizarte-Segurantzza, INE, Eustat eta IENen datuen arabera.

Adituen iragarpen okerrak

Adituak aipatzen direnean kontutan izan behar da duela zenbait urte (adibidez 1995an) eurek iragarri zutela sistemaren porrota 2010rako, eta BPGarekiko pentsioetako gastuak gainezka egingo zuela.

Espainiako Gobernuaren 1995ko agirietan “aurreikuspen” batzuk zeuden; hauen arabera 2010ko pentsioetako gastua BPGaren %10 inguru izango zen. Aurreko koadroa ikusirik, argi dago iragarritakoak errealitatearekin zerikusirik ez dutela. Gogoratu beharra dago ere gizarte-segurantzza sistemak 2009 urtea superabitarekin itxi zuela, gainerako erakunde eta organismo publikoek ez bezala.

Esan beharrik ez dago finantza-erakundeek edota hedabideek “aditu” izendatzen dituzten horiek aurreikuspen are puztuagoak egiten zituztela

gastuari buruz, eta beraz hankasartzea handiagoa zela. Pertsona hauek ez baitabiltza alferrik finantza-mundutik eta patronaletik urrun.

2010an sistema kiebra jotzekotan egongo zela iragarri zuten erakunde edo aditu horietako batek ere ez du hutsegiterik aitortu. Inork ez du bere kargua utzi. Aitzitik, orain berriro ekin diote erasoari: 2025an edo 2040an sistema finantzatu ezinik egongo omen da, eta ondorioz pentsioak murriztu egin behar omen dira.

Begibistakoa da hau ez dela hipotesi okerrean kontua. Pentsio-sistemarekin demagogia egiteko interesa nabarmena da, herritarrei sinestarazteko bide bakarra dagoela: pentsio publikoak murriztu eta pentsio pribatuen negozioa sustatzea.

Aberastasuna nola banatu

Pentsioez hitz egitean funtsezko beste gai bat alboratu nahi izaten da, aberastasunaren banaketa, alegia. Esan dugun bezala, aurreneko paradoxa hau da, gero eta herritar gehiagok errentaren zati bera edo txikiagoa bereganatzen dutela. Hauxe gertatu da 1995tik hona. Beraz, pentsiodunek aberastasunaren hazkundearekin ez dute onurarik izan; aldiz, propaganda ofizialak dio gobernua oso eskuzabala dela pentsioak jasotzeko eskubidea duten herritarrekin.

Adituen etorkizuneko hipotesiak ontzat emanez gero ere (hauek zalantzan jar daitezkeen arren), onartu ezineko zerbait irenstea nahi dute: Gaur aberastasunaren %7,8arekin populazioaren %16aren pentsioak ordaintzen dira. Eta ez dute nahi pentsioetara bideratzen den aberastasunaren zatia hazterik, etorkizunean populazioaren %30ak eskubidea izango duelarik (pentsiodunen kopurua hazi egingo baita, eta gainontzekoak gutxitu).

Ez gobernuek, ez patronal edo banketxeek, inork ez du azaltzen aberastasunaren beste puska nor poltsikoratuko duen. Aurreikusten dutena ontzat emanez gero (bai demografiari, bai gaurko arauen arabera pentsioen gastuari buruz), arrazoizko ondorioa beste bat litzateke: pentsiodun populazioarekin batera pentsioetako gastua ere haztea logikoa da, eta hau ez da inongo arazoa, pentsiodunak duin bizitzea nahi izatekotan bederen.

Aberastasuna badago, eta bihar ere izango da; behar dena banaketa justua egitea da. Pentsioak murriztu nahi dituztenek helburu bat dute, enpresen eta kapitalaren errentek banaketa orokorrean gero eta zati handiagoa bereganatzea.

Autoezarritako mugak

Azken urteotan hainbat erabaki politikorekin baldintzatu egin nahi izan dute irtenbide bakarra gera zedin, pentsioak murriztea. Erabakiok honakoak izan dira:

- Kotizazio sozialen murrizketa.

- Kotizazioak gehitzeko aukera ukatzea.
- Pentsioak finantzatzeko bide bakarra kotizazioak direla esatea (gizarte-segurantzaren superabita betidanik erabili izan dute, eta gaur ere hortan jarraitzen dute, hein handian pentsioak ez diren beste gastu batzuk ordaintzeko; baina pentsioak finantzatzeko zergak erabiltzea ukatu egiten dute).

Hauek guztiak erabaki politikoak dira. Pentsio-sistemaren oinarria diru-sarrerak eta gastuak dira; gastua gehituz gero, diru-sarrerak ere handitu behar dira. Ez da onargarria egungo hautu politikoa: gastu publiko guztiak (errepideak, abiadura handiko trena, justizia edo polizia) zerga bidez finantzatu behar direla esaten dute, baina pentsiodun, ezindu edo langabatuen ordainsariak murriztu beharra omen dago. ELA pentsamolde honen aurka dago.

ONDORIOAK ETA PROPOSAMENAK

Espainiako gobernuak gizarte-segurantzako sistema erreformatzeko iragarri dituen neurrien aurka dago ELA, arrazoi hauengatik:

- Onartezina da, sistemaren babesa zeharo murrizten baitu- Pentsioen zenbatekoa eskasa da, eta sarri ez da pobrezia mailatik ateratzeko nahikoa.
- Pentsioetako gastua ez da hazi azken urteotan- Aberastasun osotik kotizaziopeko pentsioetara bideratzen den gastua ez da 1995an baino handiagoa; pentsioetako gastuak gainezka egitekotan daudela gezurrra da.
- 2025 edo 2040 urteetarako aurreikuspenak ez dira sinesgarriak- Aurreikuspen hauek egiten dituzten erakunde eta aditu berberak 1995an esan zuten 2010rako sistemak porrot egingo zuela. Antzeko ezer ez da gertatu, eta ez da arrazoizkoa pentsatzea orduan hanka sartu zutenek orain asmatuko dutenik.
- Herritarrei hainbat eratan egiten diete kalte- Jendea beranduago erretiratzen behartuta, adinekoen osasuna okertzen da, eta gazteek langabezian denbora luzeagoz egon behar dute.
- Sistema publikoaren egitekoa gutxitzen da eta pentsio-sistema pribatuak sustatzen dituzte- Honela babes unibertsala ahultzen da eta berme jakinik gabeko sistema pribatua bultzatzen da, besteak beste berau izan den arren krisiaren jatorri.

Pentsioen eztabaidaren inguruan ELAk hau aldarrikatzen du:

- Espainiar gobernuak bere agiria erretiratzea, eta pentsioak murrizteko proposamenik ez dezala egin.
- Gizarte-segurantzako sistemak ematen dituen ordainak duintzea- Pentsioen eta beste babes sozialen zenbatekoak bizimodu duin bat egin ahal izateko nahikoa izan behar du. Hain zuzen, egungo pentsio asko gehitu egin behar dira; azken urteetako murrizketek bertan behera

geratu behar dute; pentsioek KPIz gaindi hazi behar dute, pentsiodunek ere aberastasunaren hazkundera parte har dezaten.

- Sistema bideragarria izan dadin bermatzeko modurik onena soldatek erosteko ahalmena irabaztea da- Soldata eskasek kotizazio maila apala dakarte, eta soldatak hobetuz gero, kotizazio sozialak KPIz gaindi gehituko dira.
- Gizarte-segurantzako sistemaren finantzatzeko bide bakarra ezin dute kotizazio sozialek izan. Ez dago inongo mugarik gizarte-segurantzako gastua zerga bidez finantzatzeko, beste gastu publiko batzurekin gertatzen den legez (hauek gizarterako interes askoz txikiagoa duten arren).
- Gizarte-segurantzari buruzko erabakiak euskal esparruan hartu behar dira- Hego Euskal Herriko langileon eskubide sozial eta laboralak murriztu egiten dituzte espainiar Estatuan hartutako erabakiak medio. Gure aukera nazionala eta aldeztu dugun gizarte-segurantza eredu aintzat hartuta, gai hauen inguruko erabakiak Euskal Herrian hartu behar dira.